

AKAVA ja globalisaatio



AKAVAn työvaliokunta hyväksyi tämän asiakirjan kokouksessaan 16.3.2004.

Asiakirjan tarkoituksena on esittää akavalaisia näkemyksiä, joilla vaikutetaan tuoreen ILO:n globalisaatio-raportin käsittelyyn ja valtioneuvoston kanslian 16.1.2004 käynnistämän selvitystyön ”Selvitys suomalaisen työn ja tuotannon menestystekijöistä maailmantalouden murroksessa” sisältöön. Selvitystyö tehdään tiiviissä yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Pääministeri Matti Vanhanen nimitti selvityksen ohjausryhmän vetäjäksi talouspoliittisen erityisavustajansa Olli Rehnin. Asiakirjassa esitetyn tilanteen analyysin ja toiminnan tavoitteiden on tarkoitus muodostaa yhtenäinen viitekehys akavalaisille liitoille, neuvottelujärjestöille ja AKAVAn toimielimille käsiteltäessä toimiala- tai asiakohtaisia globalisaatiokysymyksiä sekä niistä neuvoteltaessa.

Tämä asiakirja on versio 2 ja sitä täydennetään Olli Rehnin selvitystyön etenemisen myötä.

Sisällys

1. Globalisaation haasteet	1
1.1 Globalisaation taloudellinen, yhteiskunnallinen ja poliittinen ulottuvuus.....	1
1.2 Kansainvälisen edunvalvonnan toimintaympäristö.....	3
2. AKAVAn visio ja toiminnan painopisteet	6
2.1 Globalisaation hallinnan edistäminen.....	6
2.1.1 Maailmantaso	6
2.1.2 Euroopan unionin taso.....	9
2.1.3 Kansalliset toimet globalisaation hallintaan	11
2.2 Yhteiskunnan kehittäminen ja kansallisen kilpailukyvyyn turvaaminen globaalitaloudessa	12

Liitekuviot: Tilastollinen taustaselvitys

- Suomen talouden ja hyvinvoinnin haasteet: globalisaatio ja ikääntyvä väestö	15
- Globalisaation uusi vaihe	15
- Suorien sijoitusten kohdemaat, keskimääräinen osuus sijoitusvirroista vuosilta 1997-2002	16
- Suorien sijoitusten tilastointi on ongelmallinen	16
- TT:n tiedustelun mukaiset kumulatiiviset investoinnit verrattuna suorien sijoitusten kantoihin	17
- Suomalaisten suorasijoitusten jakauma maittain v. 2002 lopussa	17
- Suomalaisyrittäjien henkilöstö ulkomailla ja ulkomaisten yritysten henkilöstö Suomessa	18
- Teollisuuden tutkimus- ja kehittämismenot	18
- Suomalaisten yritysten henkilökunta tietyissä kohdemaissa TT:n investointi- tiedustelun mukaan	19
- Teollisuuden työpaikkojen rakennemuutos Suomessa, 1980=100	19
- Syyt investoida ulkomaille TT:n tiedustelun mukaan	20
- Eri tekijöiden vaikutus tytäryritysten perustamiseen	20
- Onko Suomi houkutteleva sijaintimaa?	21
- Mitkä tekijät vaikuttavat yritysten sijaintipäätöksiin?	21
- Kotimaisten suorasijoitusten kanta ulkomailla, osuus kotimaan kansantuotteesta	22
- Ulkomaisten suorasijoitusten kanta kotimaassa, osuus kotimaan kansantuotteesta	22
- Ulkomaiset suorasijoitukset kotimaahan ja kotimaiset suorasijoitukset ulkomaille, kantojen erotus prosentteina kansantuotteesta	23
- Mikä on ero Suomen ja toisaalta Ruotsin, Tanskan ja Alankomaiden välillä?	23
- Yhteiskunnalliset arvot ja instituutiot	24
- Exposure / receptiveness to new ideas index	24
- Taloudelliset rakenteet	25
- Open economy index	25

1. GLOBALISAATION HAASTEET

1.1 Globalisaation taloudellinen, yhteiskunnallinen ja poliittinen ulottuvuus

Globalisaatio on vanha prosessi, joka on laajenemassa ja syvenemässä. Globaalitalouteen tulee mukaan uusia alueita ja kansoja samalla kun vanhastaan avoimet kansantaloudet integroituvat yhä pidemmälle.

Globalisaation taloudelliset hyödyt perustuvat mahdollisuuteen käyttää kotimaisia resursseja, kuten työvoimaa, luonnonvaroja ja pääomaa, sellaiseen tavaroiden ja palvelujen tuottamiseen, jonka arvo maailmanlaajuisilla markkinoilla on mahdollisimman suuri. Viennistä saaduilla tuloilla taas voidaan ostaa maailmalta tavaroita ja palveluita, joiden tuottaminen kotimaassa on syystä tai toisesta suhteellisen tehotonta.

Lähtökohtaisesti globalisaatiosta hyötyvät eniten pienet kansakunnat, sillä niille mahdollisuus erikoistua tuo merkittävimmät ns. skaalaedut. Suomen metsäteollisuutta ajatellen yllä esitetty ajatuskulku lienee selvä.

Ainakin tähän mennessä globalisaation taloudelliset hyödyt ovat olleet erittäin merkittäviä Suomen ollessa parhaita esimerkkejä siitä. Köyhien maiden talousongelmat eivät johdu globalisaatiosta, vaan ovat osaltaan seurausta siitä, että ko. mailla on syystä tai toisesta rajoitettu pääsy maailmanlaajuiseen talousintegraatioprosessiin tai ei pääsyä siihen ollenkaan.

Yleisesti ottaen globalisoituva talous sinällään mahdollistaa maailman taloudellisen hyvinvoinnin kasvattamisen kokonaisuudessaan. Tämä ei tarkoita sitä, että kaikki hyötyisivät globalisaatiosta automaattisesti eikä sulje pois mahdollisuutta, että jotkut alueet ja valtiot jopa köyhtyisivät. Näin käy, mikäli maat eivät ota riittävästi huomioon taloudellisia tosiasioita eivätkä siten kykene huolehtimaan taloudellisen perustansa kunnosta. Tältä osin kansakunnat ovat joka tapauksessa pitkälti oman onnensa seppiä.

Valitettavasti tähän on lisättävä, että globalisaation hyötyihin ja niiden jakautumiseen sekä alueiden että väestöryhmien välillä voivat vaikuttaa ratkaisevasti toisaalta erilaiset kansainvälistä kilpailua vääristävät kansalliset toimet ja toisaalta maailmanlaajuisten taloudellista toimintaa koskevien pelisääntöjen puute. Näissä oloissa (monikansalliset) yritykset pyrkivät, keskinäisen kilpailun pakottamina, hyödyntämään kansallisten toimintaympäristöjen välisiä eroja. Sen lopputulos voi olla maailmanlaajuisesti katsottuna taloudellisten, eettisten, sosiaalisten tai ympäristövaikutustensa vuoksi epätoivottavaa. Tästä seuraa, että globalisaatiolla on erittäin tärkeä yhteiskunnallinen ja poliittinen ulottuvuus, jonka haasteisiin ei voi vastata koordinoimattomilla kansallisilla toimilla.

Teknologian kehitys mahdollistaa tuotantoprosessien eri vaiheiden sijoittamisen maantieteellisesti hyvinkin kauas toisistaan. Teknisen kehityksen ansiosta kansainvälisen kaupan piiriin on siirtymässä myös palveluita ja toimintoja, jotka aikaisemmin olivat tiukasti sidoksissa asiakkaiden olinpaikkaan. Nämä piirteet kuvaavat globalisaation nykyvaiheen syventymistä.

Kansainvälisessä toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset ovat olleet merkittäviä. Suomi on liittynyt Euroopan unioniin ja osallistunut maailman kaupan avaamiseen. Syvenemisen rinnalla kansainvälinen taloudellinen integraatioprosessi on myös maantieteellisesti laajentunut. Kansainvälistä toimintaympäristöä on muuttanut voimakkaasti uusien, suurten ja vahvojen talousalueiden syntyminen. Entisistä kehitysmaista on syntyneitä kehittyneitä maita, jotka haastavat teollistuneet länsimaat. Viimeisen vuosikymmenen aikana kansainväliseen integraatioprosessiin ovat liittyneet uudet, väestöltään ja muulta taloudelliselta potentiaaaliltaan erittäin merkittävät kansakunnat ja alueet kuten Kiina, Venäjä sekä Itä-Euroopan entiset kommunistiset maat.

Länsimaiden välistä kilpailua koskevat pelisäännöt ovat samalla muuttuneet. Monet uudet markkinatalouden omaksuneet maat, kuten Kiina, Intia ja Brasilia ovat maita, jotka tarvitsevat investointien lisäksi kehitystukea yhteiskuntajärjestelmänsä rakentamiseen. Yhteiskuntarakenteiden erilaisuus toimii myös kilpailuetuna. Ihmisoikeudet, työntekijöiden perusoikeudet, järjestäytymisoikeus tai demokraattinen hallintotapa eivät ole yhteisiä arvoja vaan toimivat kilpailun välineinä. Tämä haastaa myös länsimaiset yhteiskunnat miettimään omaa yhteiskuntarakennettaan. Suomen erityispiirteenä maailman taloudessa on toimia avoimena markkinataloutena, jossa kunnioitetaan perusoikeuksia ja demokrati-aa, työmarkkinoilla on kattava sopimusjärjestelmä ja julkisesti rahoitetuilla hyvinvointipalveluilla on keskeinen rooli.

Kansainvälisen toimintaympäristön kehityksestä huolimatta Suomen menestyksen avain on kykymme vastata globalisaation taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin haasteisiin. Olemme jo kauan olleet tiiviisti osa maailmantaloutta ja saavuttaneet paljon korkeamman elintason millä tahansa kriteereillä mitattuna kuin maat, jotka ovat valinneet eristyneisyyden tai joutuneet siihen. On täysin perusteltua uskoa, että jatkossakin kykenemme hyödyntämään täysimääräisesti kansainvälisen työnjaon tuomat mahdollisuudet.

Globalisaation syveneminen ja erityisesti sen laajeneminen korostavat voimakkaasti prosessin poliittista ulottuvuutta. Kansainvälinen toimintaympäristö on muuttunut myös kansallisvaltioiden merkityksen muuttuessa. Kansallisvaltioiden avauduttua yritysten koko on kasvanut ja niiden kasvupotentiaali on ylittänyt kansallisvaltioiden rajoja. Nyt maailmassa on yhä suurempia ja yhä monikansallisia yrityksiä, jotka toimivat useissa kansallisvaltioissa kaikissa maanosissa. Yritysten siirtyminen valtiosta toiseen on helpottunut teknologisen kehityksen ansiosta. Tuotekehitys, suunnittelu ja jopa tuotanto voidaan "pakata" ja siirtää nopeasti uuteen kohteeseen. Yhden kansallisvaltion lainsäädäntö ei enää vaikuta yrityksen toimintaan kuin rajoitetusti, mutta kansallisvaltio hoitaa edelleen sille kuuluvat julkisen sektorin tehtävät. Koska lainsäädäntö edelleen pitkälti perustuu kansalliselle tasolle, on maailman tason sopimustoiminta rajoittunutta. Globalisaation hallinta edellyttää, että maailman tasolla saadaan luotua lainsäädäntöä, sopimuksia ja yhteisiä arvoja vastaamaan kansainvälisen toimintaympäristön muutosta.

Maailmanlaajuisesta toimintaympäristöstä puuttuvat demokraattiset päätöksentekorakenteet, joissa myös palkansaajaliike voi aktiivisesti vaikuttaa, kuten esimerkiksi EU:n päätöksentekojärjestelmässä vaikutetaan. Edunvalvonnan kehittäminen edellyttää ennen kaikkea globaalin päätöksentekojärjestelmän luomis-

ta, selkeitä päätöksentekorakenteita, toimivaltuuksia hyväksytyille organisaatioille ja kansalaisten osallistumismahdollisuutta.

Toimintaympäristön muutos on haaste myös palkansaajaliikkeelle. Perinteisesti palkansaajaliike on vaikuttanut kansallisella tasolla lainsäädännön kautta. Globaalien työmarkkinoiden laajentuessa ja syventyessä palkansaajajärjestöjen tulee myös verkostoitua, kehittää yhteistyömuotoja ja rakentaa vahva ja aktiivinen edunvalvontajärjestelmä globaalilla tasolla. Kansainvälisen edunvalvonnan haaste on uusien instrumenttien etsiminen palkansaajien edunvalvontaan.

1.2 Kansainvälisen edunvalvonnan toimintaympäristö

Suomen viimeisten vuosikymmenien kehitys tähän päivään asti voidaan jakaa palkansaajien edunvalvonnan kannalta kolmeen ajanjaksoon: suljetun talouden Suomeen, EU-Suomeen sekä globalisoituvaan EU-Suomeen.

Suljetun talouden Suomelle oli ominaista kansainvälisen toiminnan vähäinen merkitys edunvalvonnan kannalta. Tämä ajanjakso jatkui 1980-luvulle saakka. 80- ja 90-lukujen vaihteessa alkanut kehitys kohti EU-Suomea merkitsi edunvalvonnan kansainvälistymisen ensimmäistä aaltoa.

Vaikka Suomen toimintakehitys EU-yhteydessä laajeni olennaisesti, eivät erot ensimmäisen ja toisen ajanjakson välillä ole välttämättä valtavan suuret. Muut Euroopan unionin jäsenmaat ovat loppujen lopuksi monin tavoin samankaltaisia kuin Suomi. Joistain eroista huolimatta voidaan puhua ns. eurooppalaisesta sosiaalisesta mallista. Elintaso- ja tuloerotkaan eivät ole erityisen suuria EU-maiden välillä.

Suomen tavoin työmarkkinajärjestöillä on huomattavaa vaikutusvaltaa nykyisissä EU-maissa. Palkansaajajärjestöjen keskimäärin selvästi alemmasta järjestäytymisasteesta huolimatta niiden poliittinen ja järjestövoima ovat kohtuullisen vahvoja muuallakin. Neuvottelu- ja sopimustoiminta työmarkkinajärjestöjen välillä on myös hyvin yleistä nykyisissä EU-valtioissa. Jopa tupon kaltaisia järjestelmiä on useissa maissa. Näitä täydentää EU-tason neuvottelu- ja sopimusjärjestelmä.

Työmarkkinajärjestöjen asema niin Suomessa kuin monissa muissakin unionin jäsenvaltioissa on EU:n vuoksi jopa korostunut. EMU:n vuoksi työmarkkinatoiminta tulopoliittisine sopimuksineen on noussut talouspolitiikan keskiöön, mikä on merkinnyt samalla työmarkkinaosapuolten aseman vankentumista.

Euroopan unioni päätöksentekojärjestelmineen vetää laaja-alaisesti eurooppalaista kehitystä. Tehtiin päätöksiä sitten ympäristökysymyksistä, talouspolitiikasta, kilpailupolitiikasta tai monista muista vastaavan kaltaisista asioista, on sitä varten olemassa tehokas koneisto, toimeenpanomenetelmät sekä valvonta. Samalla työmarkkinajärjestöjen asema EU:n päätöksenteossa on vahva: se on kirjattuna jopa unionin perustuslakiin. Millään muulla järjestötaholla tai missään muualla maailmassa ei ole läheskään vastaavaa tilannetta.

Kaiken kaikkiaan työmarkkinajärjestöjen tai työmarkkinaosapuolten (palkansaajat, työnantajat) välisissä suhteissa ei siirtyminen EU-Suomeen ole loppujen lopuksi aiheuttanut suuren luokan muutoksia. Kokonaisuutena katsoen myöskään niiden yleinen asema Suomessa tai jäsenvaltioissa ei ole heikentynyt tai muuttunut oleellisesti EU:n vuoksi.

Siirtyminen EU-Suomeen ja globalisoituvaan EU-Suomeen ovat tosiasiaa alkanee ajallisesti rinta rinnan. Kehitys kohti globalisoituvaa EU-Suomea on kuitenkin kiihtynyt voimakkaasti viimeisten vuosien aikana.

Suomen kansainvälistymisen toinen aalto on laajasti ymmärretty kuitenkin vasta 2000-luvulla esimerkiksi Kemijärven Salcompin tapauksen myötä. Teollisuudessa palkansaajat pelkäävät työpaikkojen pakoa, palvelualoilla tästä johtuvaa kysynnän vähenemistä ja julkisaloilla rahoituspohjan rapautumista verotulojen vähentymisen myötä.

Siirtyminen EU-Suomesta globalisoituvaan EU-Suomeen tulee oletettavasti merkitsemään aikaisempaa selvästi merkittävämpiä muutoksia niin työmarkkinajärjestöjen kuin yksittäisten palkansaajienkin asemaan. Tämä on ero verrattuna aikaisempaan kansainvälistymiskehitykseen. Tämä johtuu ensinnäkin Suomen toimintakehyksen voimakkaasta muuttumisesta. Euroopan unionin laajentuminen entiseen Itä-Eurooppaan tuo "perhepiiriimme" maita, joiden yhteiskuntamalli sekä työmarkkinakulttuuri ja -toiminta ovat kovin erilaisia niin Suomeen kuin useimpiin muihin yhteisön maihin verrattuna. Esimerkkeiksi käyvät Suomi ja Viro, joiden välillä on huomattavia eroavaisuuksia. Erojen kasvu koskee niin elintasoja, palkkoja kuin muitakin vastaavankaltaisia asioita. Eurooppalaisesta sosiaalisesta mallista puhuminen alkaa olla vaikeaa laajentumisen toteuduttua. Sen tulee kuitenkin olla eurooppalaisena tavoitteena sisällyttäen jatkossakin periaatteet sopimustoiminnasta ja kolmikantayhteistyöstä.

Kolmannen maailman työmarkkinajärjestöjen toiminta on vähäistä ja neuvottelu- ja sopimustoiminta alkeellista. Monissa maissa ay-järjestöt ovat kokonaan kiellettyjä. Maailmantason sopimus- ja neuvottelutoiminnasta ei myöskään voi juuri puhua. Työmarkkinajärjestöt ovat ylipäänsä verkottuneet oleellisesti heikommin globaalisti kuin EU-tasolla.

Toisin kuin EU:ssa, maailmantasolla ei ole voimakasta ja laaja-alaista päätöksentekojärjestelmää. Ainoastaan maailman kauppajärjestöä WTO:ta voi omalla rajatulla toimialallaan verrata Euroopan unioniin, koska se luo valtioita sitovaa säädöstöä, jonka rikkomisesta tulee seuraamuksia. Useimmilta muilta alueilta samankaltainen maailmanmitassa toimiva taho puuttuu joko kokonaan tai sen asema ei ole riittävän vahva. Esimerkiksi periaatteellisesti erittäin tärkeä maailman työjärjestö ILO ei ole samassa asemassa kuin EU tai WTO. Valitettavasti sama koskee laajasti koko YK:ta erityisjärjestöineen.

Euroopassa on olemassa välineet maanosan kehityksen hallintaan EU:n ansiosta, mutta ns. globalisaation hallinta on hataralla pohjalla. Maailman palkansaajajärjestöt tekevät arvokasta työtä vaikuttaakseen kehitykseen, mutta niidenkin voimavarat ja mahdollisuudet ovat varsin rajalliset. Työmarkkinajärjestöjen asema suhteessa maailmantason erilaisiin toimielimiin on paljon huonommin järjestettyä kuin EU:ssa. OECD:n yhteydessä toimivat työmarkkinajärjestöjen

neuvoa-antavat elimet (TUAC, BIAC) ovat ainoat poikkeukset. Globalisaation hallinnan hataruus tarkoittaa, että ei ole välttämättä edes tahoja, johon voitaisiin vaikuttaa. Jos sellainen onkin olemassa, vaikutusmahdollisuudet ovat palkansaajajärjestöillä oleellisesti heikommat kuin EU:ssa.

Globalisoituvassa EU-Suomi merkitsee myös sitä, että Suomi on yhä useammalle työnantajalle, niin kotimaisille kuin ulkomaisille, vain yksi monista toimintapaikoista. Todellinen päätösvalta sijaitsee jossain muualla kuin Suomessa, ja etäisyyden kasvaessa vaikuttaminen vaikeutuu. Monesti Suomen toimipaikan vetäjät ovat todellisuudessa vain päätösten toimeenpanijoita ratkaisevan vallan sijaitessa aivan muualla. Kuitenkin yt-neuvottelut ja vastaavat menettelyt sekä työmarkkinajärjestelmät rakentuvat pääsääntöisesti yhden valtion varaan.

Globalisoituvassa Suomessa palkansaajien järeimmän järjestöllisen aseensa eli lakon käyttövoima heikentyy. Eri maiden toimipaikat kilpailevat käytännössä toistensa kanssa, ja lakkoilu saattaa heikentää juuri omia asemia tässä kamppailussa. Julkisalojen rahoitus on yhä riippuvaisempi maamme selviytymisestä globalisaatiossa.

Yleensäkin työn asema suhteessa muihin tuotannontekijöihin heikentyy. Työ pysyy pääsääntöisesti paikallaan, mutta muiden tuotannon tekijöiden liikkuvuus ja liikutettavuus lisääntyy jatkuvasti globalisoituvassa taloudessa. Tämä kehitys ei voi olla vaikuttamatta työmarkkinaosapuolten keskinäisiin voimasuhteisiin niin Suomessa kuin missä tahansa muuallakin. Korkeasti koulutetuille palkansaajille globalisaatio tarjoaa myös mahdollisuuksia.

On silti todennäköistä, että tupot voivat jatkua. Suomen tupo-järjestelmän työnantajanäkemyksen mukaan vetovankkurialoja ovat juuri ne, jotka ovat kaikkein tiiviimmin kiinni globalisaatiossa. Tämä ei voi olla heijastumatta Suomen järjestelmään ennen pitkää. Siksi tulopoliittisen järjestelmän sisällön muuttamiseen kohdistuu vahvoja paineita. Irlanti ja Belgia ovat pitkälti siirtyneet tytäryhtiötalouteen. Ne ovat kuitenkin maita, joissa on kohtuullisen vahvat työmarkkinajärjestöt, keskitettyäkin sopimustoimintaa ja vahvaa kolmikantaa. Tulopoliittisten ratkaisujen valtiit eli niiden tuoma vakaus ja ennustettavuus pysyvät myös globalisoituvassa EU-Suomessa.

2. AKAVAN VISIO JA TOIMINNAN PAINOPISTEET

AKAVAn visio on, että globalisoituvassa maailmassa Suomi kehittyy yhä avoimemmaksi ja moniarvoisemmaksi demokraattiseksi yhteiskunnaksi, jonka kansalaiset voivat viettää laadukasta elämää. Elämän laadun keskeiset elementit ovat hyvä terveys, korkea koulutus- ja sivistystaso, puhdas ja rauhallinen elinympäristö sekä aineellinen hyvinvointi. Tämän takaa osaamiseen perustuva kilpailukykyinen, toimintaympäristön muutoksiin kitkattomasti sopeutuva talous, jossa on korkea tulotaso, hyvä työllisyys ja tehokas julkinen sektori, joka tuottaa korkealaatuisia koulutus-, terveys-, sosiaali- ja muita peruspalveluita. Kehityksemme tapahtuu vakaisissa kansainvälisissä oloissa. Alueet, kansakunnat ja yritykset pyrkivät menestymään reilussa kilpailussa heikentämättä muiden menestymisedellytyksiä, ihmisoikeuksia ja ihmisarvoa kunnioittaen sekä kantaen vastuuta maapallon elämän ja moninaisuuden säilyttämisestä.

AKAVA tukee yleisesti presidentti Tarja Halosen ja Tansanian presidentin Benjamin Mkanan johtamaa ILO:n globalisaation sosiaalista ulottuvuutta pohtineen maailmankomission raportin tuloksia ja toivoo sen ehdotuksia käytettävän globalisaation hallinnan edistämiseksi.

AKAVAn vision toteuttamiseksi tarvitaan kahdentyyppisiä toimia. Ensinnäkin globalisaation hallintaa tulee edistää kehittämällä maailmanlaajuisia, kaikkia osapuolia sitovia sopimusjärjestelmiä, jotka koskevat globalisaation vaikutusten piiriin kuuluvia kysymyksiä: erityisesti työelämän perusoikeuksia, kansainvälistä kauppaa ja investointeja, työvoiman liikkuvuutta ja ympäristökysymyksiä. Toisaalta suomalaista talouselämää ja yhteiskuntaa tulee kehittää yhä selkeämmin tiedon, taidon ja osaamisen varaan, jotta pystyisimme turvaamaan suomalaisten elämänlaadun parantamisen.

2.1 Globalisaation hallinnan edistäminen

2.1.1 Maailmataso

Työntekijöiden oikeuksien vahvistaminen

Työntekijöiden perusoikeuksien vahvistamisen tulee kuulua nykyistä selvästi vahvemmin osaksi maailmaa kattavia ratkaisuja. Tämän edistämiseksi ILO:n toiminnan tehokkuutta ja velvoittavuutta on lisättävä sekä luotava toimiva yhteistyö sen ja maailman kauppajärjestö WTO:n välille. ILO:lle on annettava neuvonantava asema WTO:ssa. Maailmanlaajuisien alakohtaisten ammattijärjestöjen ja yritysten tulisi tehdä sopimuksia työntekijöiden perusoikeuksista.

Työntekijöiden perusoikeudet ovat kaikille kuuluvia ihmisoikeuksia, joiden noudattamisella tai rikkomisella on heijastusvaikutuksia muiden maiden työntekijöiden asemaan. Työntekijöiden perusoikeuksien noudattamatta jättäminen vääristää kilpailua tavalla, joka ei ole hyväksyttävissä. Perustyönormit määrittävät kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimuksissa. Tärkeimpiä niistä ovat yhdistymisvapaus ja kollektiivinen neuvottelu-oikeus, lapsityövoiman kieltäminen sekä syrjinnän ja pakkotyön poistaminen.

Työntekijöiden tiedottaminen ja kuuleminen ovat osa perusoikeuksia. Etenkin kansainvälisissä yrityksissä on maapalloistumisen myötä tullut entistä tarpeellisemmaksi järjestää tiedottaminen ja kuuleminen toimivaksi. Kaikkiin monikansallisesti EU:n ulkopuolella toimiviin yrityksiin tulisikin perustaa maailmanlaajuiset yritysneuvostot (Global Work Councils) unionin yritysneuvostodirektiivin mallin mukaisesti.

Työntekijöiden mahdollisuudet vaikuttaa itseään koskeviin asioihin parantavat työpaikan ilmapiiriä, tuottavuutta ja auttavat työyhteisöä menestymään. Tämä on tärkeää etenkin yrityksen suunnitellessa toimintansa uudelleen sijoittamista globaalissa taloudessa. Eurooppalaisten esikuvien mukaisesti kansainvälisesti toimivien yritysten ja työntekijöiden tulisikin sopia pelisäännöt tällaisia tilanteita varten. Työntekijöitä tulisi aina kuulla heitä koskevissa asioissa.

Yhteiskuntavastuun lisääminen ja kestävän kehityksen edistäminen

Yhteiskuntavastuu ja kestävä kehitys kuuluvat ihmisoikeuksien lailla välttämättömänä osana globalisoituvaan maailmaan. YK:n Johannesburgin huippukokouksen kestävän kehityksen päätösten toimeenpanoa tulee vahvasti edistää. Tämä koskee erityisesti työtä kestävien tuotanto- ja kulutustapojen luomiseksi. Sitä tulee edistää sekä kansallisella, kansainvälisellä että työpaikkatasolla. Suuri haaste on myös ilmastomuutoksen pysäyttäminen.

Ympäristökysymykset ja -ongelmat eivät tunne mitään rajoja. Niillä on suora yhteys terveydentilaamme. Ympäristömääräysten rikkominen tai niiden puute vääristävät kilpailua ja voivat välillisesti vaikuttaa merkittävästikin työpaikkoihin. Ympäristökysymysten maailmantason käsittelyltä puuttuu oma toimielin. Sitä varten tulisi perustaa maailman ympäristöjärjestö WEO.

Globaaleihin työpaikkoihin kuuluu itsestään selvästi eettisten periaatteiden noudattaminen yhteiskuntavastuun hengessä. Mm. OECD:n monikansallisten yritysten suuntaviivojen ja muiden vastaavankaltaisten ohjeiden asemaa pitää vahvistaa. Niiden noudattamista tulisi arvioida puolueettomien tahojen voimin eikä "itse-evaluoinnin" menetelmin, jotka eivät ole uskottavia. Arviointia edistäisi, jos esimerkiksi EU loisi yhtenäiset kehykset tälle toiminnalle. Yritysten hyvän hallinnoinnin (corporate governance) tulee tukea eettisten periaatteiden ja yhteiskuntavastuun noudattamista.

Työntekijöiden koulutus ja liikkuvuus

Maat, jotka ovat parhaiten globalisaatiossa menestyneet, kuten Suomi, ovat sijoittaneet koulutukseen ja osaamiseen merkittävästi. Työvoiman, yritysten ja osaamisen liikkuaessa tarve koulutus-, tutkimus- ja tuotekehitysyhteistyön tiivistämiselle kasvaa. Tutkintojen tunnustamisen arviointi ja koulutusjärjestelmien keskinäisen vertailtavuuden edistäminen mahdollistavat myös työntekijöiden kansainvälisen liikkuvuuden. Maailmantason ammattipätevyyskriteerien tarkastelu tulisi aloittaa pian ja pyrkiä luomaan pätevyyksien tunnustamisjärjestelmä. Jo tällä hetkellä joitain akavalaisia aloja säädellään maailmantasolla WTO:ssa. Prosessiin tulisi saada mukaan myös UNESCO ja ILO. Tämä edellyttää WTO:n ja YK:n suhteiden tiivistämistä sekä ILO:n ja UNESCO:n nykyistä aktiivisempaa roolia.

Globaalin etäopetuksen kehittäminen kasvaa jatkuvasti. Etäopetuksessa on otettava huomioon tekijänoikeudet sekä muut tarvittavat oikeussäädökset.

Työntekijöiden kansainvälinen liikkuvuus ja työ sopimustoiminta ovat muuttuneet. Aikaisemmin yritysten käytäntönä oli lähettää työntekijä komennukselle toiseen valtioon. Nykyään yritykset tekevät työntekijöiden kanssa yhä enemmän paikallisia sopimuksia uuden toimipaikan lainsäädännön mukaan. Palkansaajan edunvalvonta on muuttunut haasteelliseksi, kun tulkittava lainsäädäntö vaihtelee valtioittain. Työpaikan epävarmuus myös lisääntyy, jos työntekijän työ sopimus päättyy komennuksen päättyttyä.

Yritysten kansainvälistyminen lisää työntekijöiden liikkuvuutta. Akavalaisista työntekijöistä monet siirtyvät työskentelemään Yhdysvaltoihin, Kaakkois-Aasiaan ja Etelä-Amerikkaan. Tulevaisuudessa globaalien yhteistyöverkoston ja ammattisihteeristöjen yhteistyön tiivistäminen tukee palkansaajien edunvalvontaa.

Maailmantalouden yhteistyön tiivistäminen

Maailmantaloudessa tarvitaan kansallisvaltioiden ja talousalueiden talous-, raha- ja valuuttapolitiittista koordinaatiota. Avoimen ja vapaan kilpailun koventuessa kilpailun vääristymien ehkäisy on ensisijaista. Siksi globaali veropoliittinen vuoropuhelu tulee aloittaa, jotta veroparatiiseista päästään eroon.

Myös valtion antamat tuet yrityksille maailmantason markkina-aseman vahvistamiseksi vääristävät avointa kilpailua. Siksi tulisi perustaa kansainvälinen kilpailuvirasto vapaata kilpailua vääristävien toimien poistamiseksi. Kansainvälisen kilpailupolitiikan ja verotusyhteistyön tiivistämisen tarkoitus on poistaa veronkieron ja kilpailun vääristymien mahdollisuus.

Makrotalouspolitiittista keskustelua ja uusien talousalueiden kanssa tehtyä yhteistyötä tulee tiivistää ja laajentaa. Esimerkiksi G8-maiden talouspoliittisen yhteistyön tiivistäminen tukisi valuuttakurssien vakauttamista ja kilpailun vääristymien poistamista.

Maailmankaupan esteiden purkaminen

Monenkeskinen vapaakauppa on oikea perusta kansainvälisen talousyhteistyön kehitykselle. Maailmankauppa on keskeinen hyvinvoinnin lähde suomalaisillekin työntekijöille. Kaupan vapautta ja esteettömyyttä tulee tukea vastaisuudessakin. Maailman kauppajärjestö WTO:n ns. Dohan neuvottelukierros tulisi saattaa loppuun mahdollisimman nopeasti. WTO:n tavoitteet kirjattiin Dohan kokouksessa siten, että ne nostavat kehitysmaiden aseman kohentamisen keskeiselle sijalle.

Kaikille niin etelässä kuin pohjoisessa on tärkeää kehittää kaupan pelisääntöjä siten, että ne nykyistä paremmin vastaavat ihmisten huoliin ympäristön, työn perusoikeuksien ja kuluttajansuojan turvaamisesta. Kehitysmaat kuitenkin pelkäävät, että teollisuusmaat käyttävät pelisääntöjä suojatakseen omia markkinoitaan tuonnilta köyhemmistä maista. Pitkällä tähtäimellä ne ovat hyväksi myös köyhille maille.

Neuvottelut monenkeskisestä investointisopimuksesta sekä palvelumarkkinoiden avaamisesta ovat myös WTO:n listalla. On varmistettava, että monikansal-

listen suuryritysten ja valtioiden oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino säilyy investointisopimusta käsiteltäessä.

Kansainvälisten organisaatioiden kehittäminen globalisaation hallinnan parantamiseksi

Globalisaation hallinta on olennaista, jotta kaikki toimijat hyötyvät mahdollisimman paljon ja haitat pysyvät pieninä. Monenkeskisen YK-perustaisen järjestelmän vahvistaminen on tärkeää Suomen kaltaiselle pienelle maalle, mutta myös muille.

Globalisaation hallintaan kuuluu tärkeänä osana kansainvälisten järjestöjen lähentäminen kansalaisyhteiskuntaan ja parlamentaariseen päätöksentekoon. Esimerkiksi WTO:hon tulee perustaa OECD:n neuvoa-antavan työntekijäryhmän TUAC:n kaltainen elin. Sama pätee muihin monikansallisiin järjestöihin. Globalisaation hallintaan pystyy vaikuttamaan myös yksilö-, kuluttaja- ja työntekijätasolla.

Maailmantason palkansaajajärjestöjen toiminta on osa globalisaation hallintaa. Maailman palkansaajajärjestöjen keskusjärjestö VAKL voitaisiin suunnata uudestaan kohdistamaan toimintansa keskeisiin järjestöihin (mm. ILO, WTO, Maailmanpankki). VAKL:in ja maailman kristillisten palkansaajajärjestöjen keskusjärjestön WCL:n tulisi yhdistyä.

2.1.2 Euroopan unionin taso

Euroopan unionista on käytännössä tullut Suomelle eräs tärkeimmistä paikoista vaikuttaa globalisaatioon. Siksi Suomen onkin panostettava runsaasti voimavaroja sellaiseen EU-politiikkaan, jolla pystytään takaamaan kunnolliset vaikutusmahdollisuudet unionin toimintaan. Tämä ei onnistu eristäytyvällä politiikalla.

EU:ta tulee käyttää vahvana vaikuttajana maailmanlaajuisen globalisaation hallinnan kehittämisessä. Esimerkiksi maailman kauppajärjestön WTO:n kehittämisessä EU on osoittanut oikeansuuntaista johtajuutta. EU:n perustusaikaisessa sopimuksessa tulee vahvistaa EU:n ulkoista toimintakykyä ja sisäistä päätöksentekokykyä.

Euroopan unionin tulisi luoda ohjelma siitä, kuinka työelämän perusoikeuksia edistetään maailmanlaajuisesti. Unionin yleisiä tullietuisuuksia koskevan GSP-järjestelmän (Generalised System of Preferences) seuraavaa kymmenvuotiskautta varten pitäisi luoda nykyistä selvästi kiinteämpi yhteys tullien ja työelämän perusoikeuksien sekä kestävä kehityksen välillä. EU:n vuoden 2006 ASEM (Asia Europe Meeting) huippukokoukseen tulisi saada mukaan työelämän asiat.

OECD:n monikansallisten yritysten suuntaviivojen ja muiden vastaavankaltaisten ohjeiden noudattamisten arvioinnissa EU:n tulee olla edelläkävijä luomalla yhtenäiset kehykset tälle toiminnalle.

EU:lla on oltava aktiivinen rooli pyrkimyksessä nostaa kehitysmaiden elintaso. Kaupankäynti on usein paras tapa siihen. Tästä syystä tuontia kehitysmaista

tulee edelleen vapauttaa ja karsia kehitysmaiden markkinoita tarvelevät EU-maiden maataloustuotteiden vientituet.

Jotta eurooppalaisten yliopistojen toimintakykyä voidaan edistää, eurooppalaisen korkeakoulutuksen ja tutkimusalueiden kehittäminen tulee yhdistää. Nykyinen kahtiajako tuottaa ongelmia yliopistojen sisällä. Huippuosaamista ja toimintakykyä on lisättävä, jotta opetustehtävissä toimivien tutkijoiden työehdoista ja urakehityksestä huolehditaan sekä yksityisellä että julkisalla.

Korkeakoulujen tulee osallistua kansainväliseen ja eurooppalaiseen yhteistoi-
mintaan. Erityisosaamisen alueilla tulee luoda laatuvaatimukset täyttäviin tulok-
siin yltyvää vastavuoroista opetus- ja tutkimustoimintaa ulkomaisten yksiköiden
kanssa. Suomen on oltava aktiivisesti mukana valmistelemissa ja päättämässä
EU:n korkeakoulutuspolitiikasta.

EU:n ja USA:n välille tulisi perustaa korkeakouluksellinen yhteistyöalue vuo-
teen 2010 mennessä. Siihen kuuluisi mm. pitkälle viety tieteellinen tutkimus- ja
koulutusyhteistyö, kilpailupolitiikan yhteistyö sekä valuuttayhteistyö. Sen tulisi
kattaa asteittain myös tavaroiden, palvelujen, pääoman ja työntekijöiden vapaa
liikkuvuus.

Unionin on tärkeää luoda sellaiset sisämarkkinat, joilla ei esiinny kilpailun vää-
ristymiä ja tukiaisiin perustuvaa keinotekoista työpaikkojen houkuttelua. Sisä-
markkinoiden tulee perustua yhdenvertaisiin kilpailuolosuhteisiin. Tästä syystä
EU:n nykyistä kilpailupolitiikkaa tulisi tehostaa. Sekä komission että kansallisten
kilpailuviranomaisten toimivaltuuksia tulee edelleen parantaa. EU:n myöntämät
tuet, mm. rakennetuet, eivät saa johtaa työpaikkojen luomiseen yhdessä maas-
sa ja samalla niiden menettämiseen toisessa maassa. Rakennerahastouudis-
tuksen yhteydessä tulisi tukia koskeviin asetuksiin saada tästä säännöt.

EU:n tulee vastaisuudessaakin pystyä verotuspoliittisiin päätöksiin ja luoda sisä-
markkinoiden toimintaa lähellä oleviin verotusmuotoihin vähimmäistasoja.
Myöskin veroparatiisien toimintaan on puututtava.

Suomelle EU on nykyään tärkein taloudellinen viitekehys ja markkina-alue. Siksi
unionin osittainen epäonnistuminen ns. Lissabonin strategian toteuttamisessa
on kohtalokasta. Osaamiseen perustuvan maailman kilpailukykyisimmän talou-
den synnyttäminen - Lissabonin päätavoite - on elvytettävä pikaisesti.

EU on helpottanut monin toimenpitein työvoiman sisäistä liikkuvuutta, ja toimia
tähän suuntaan tulee määrätietoisesti jatkaa. Akavalaisien kannalta tutkintojen
tunnustaminen ja tarpeettomien ammatinharjoittamisen esteiden poistaminen
EU:n sisällä ovat keskeiset tavoitteet.

2.1.3 Kansalliset toimet globalisaation hallintaan

Suomi yksittäisenä kansakuntana vaikuttaa globalisaatioprosessiin ulkomaankauppa- maahanmuutto- ja kehitysyhteistyöpolitiikallaan. Kauppapolitiikan yksi tärkeä väline ovat vientiluottotuet, joiden perustana ovat kehitysyhteistyövarat. Näitä tukia myönnetään myös maihin, joita ei enää voi pitää kehitysmaina. Tukien myöntämistä ei ole kytketty esimerkiksi ihmisoikeuksien noudattamiseen. Veronmaksajien varojen käyttöä tukina maille, joissa loukataan perustavaa laatua olevia ihmisoikeuksia on lopetettava.

Suomen tulisi korottaa nykyisiä kehitysyhteistyömäärärahojaan 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Määrä ei kuitenkaan saa olla ensisijainen kysymys vaan laatu. Suomen tulee panostaa etenkin koulutuksena annettavaan kehitysapuun, jonka yhtenä tärkeänä osa-alueena olisi naisten koulutus ja terveyskasvatus. Naisten kouluttautumisen tärkeyttä ei voi korostaa maailmanlaajuisesti liikaa. Kehitysavun ehdollistaminen ja kytkeminen voimakkaammin mm. ihmisoikeuksiin ja ympäristönsuojeluun tulisi näkyä tämänhetkistä enemmän sekä Suomen että EU:n kehitysavussa.

Työntekijöiden lisääntyvä liikkuvuus on osa maapalloistumista. Suomen tulee varautua nykyistä selvästi suurempaan määrään ulkomaalaisia. Tämä koskee erityisesti työmarkkinoita. Suomen on helpotettava maahanmuuttajien integroitumista kotouttamisella.

Ulkomainen työvoima ei voi mitenkään yksin ratkaista Suomen mahdollista tulevaa työvoimapulaa. Monista syistä kotimainen työvoima on vastaisuudessaakin ensisijaista. Jos työvoimapulaa kuitenkin syntyy, saattaisivat ulkomaiset työntekijät olla yhtenä monien muiden keinojen joukossa helpottamassa tilannetta.

Suomessa työskentelevät ulkomaiset asiantuntijat ja osaajat voisivat jo historiallisten esimerkkien valossa (vrt. esim. Ruotsi) olla suureksi hyödyksi maaillemme riippumatta työllisyystilanteesta. Esimerkiksi tutkijamaailma ja elinkeinoelämä tarvitsevat joka tapauksessa ulkomaista osaamista. Maahamme pitäisi saada lisää ulkomaalaisia opiskelijoita, ja korkeakouluille tulisi myöntää riittävästi varoja, jotta tämä onnistuu. Maamme tutkijayhteisölle olisi eduksi kansainvälistäminen "aivovaihtoa" kannustamalla.

2.2 Yhteiskunnan kehittäminen ja kansallisen kilpailukyvyyn turvaaminen globaalitaloudessa

Laajentuva ja syvenevä globalisaatio on jatkuva haaste ja mahdollisuus maamme talouskasvulle. Suomi on menestynyt tähän asti, sillä se on hyödyntänyt kansainvälisen työnjaon mahdollisuudet erinomaisesti. Suomen elinkeinoelämä on kehittynyt ennätysnopeasti 1950-luvun maatalousvaltaisuudesta 2000-luvun informaatioteknologian eturintamaan. Menestystämme on merkittävästi tukenut kyky sovittaa yhteen eri intressiryhmien tavoitteet, minkä ansiosta suomalainen yhteiskunta on sosiaalisesti eheä ja vakaa. Meillä on tehokas hallinto, toimiva infrastruktuuri, tasa-arvoinen ja korkeatasoinen koulutusjärjestelmä ja turvallinen ympäristö.

Suomalainen sopimusjärjestelmä on taitavasti käytettynä yksi keskeisimmistä kansallista kilpailukykyämme lisäävistä tekijöistä. Suomen sopimusjärjestelmä on maallemme selvä kilpailuetu, joka edistää yhteiskunnan sopeutumista muutoksiin. Tuorein todiste tästä oli Suomen liittyminen rahaliittoon ja nousu 90-luvun lamasta.

Sopimusjärjestelmämme täytyy kehittää sellaiseksi, että se mahdollistaa työttömyyden alentamisen ja työllisyyden nostamisen. Jos onnistumme tässä kehitystyössä, niin pystymme sopeuttamaan eri toimialojen työvoimakustannusten nousut vastaamaan globaalin maailmantalouden haasteita. Korkea työttömyys ja alhainen työllisyysaste ovat ylivoimaisesti suurin haaste suomalaiselle hyvinvoinnille. Rakenteellisen työttömyyden poistaminen on ainoa mahdollinen ratkaisu köyhyydelle ja syrjäyttämislle.

Meidän on uudistettava sopimusjärjestelmämme siten, että Suomi voi toisaalta kasvattaa korkean osaamisen, tuottavuuden ja tulotason työpaikkojen osuutta, mutta voi kuitenkin samalla tarjota työtä myös vähemmän tuottavalle työvoimalle. On selvää ettei tavoitteeseen päästä ellei löydetä ratkaisua, jossa alemman tuottavuuden työvoiman työllistäminen erityisesti yksityisellä palvelualalla on taloudellisesti kannattavaa. Toisaalta palkka- ja työehtojen on taattava työntekijälle riittävä toimeentulo.

Suomen menestys nyt ja tulevaisuudessa on kiinni yhteiskuntamme kyvystä kasvattaa ja soveltaa osaamistaan. Akavalaiset ovat tämän prosessin vetovoima. Suomi on noussut eri selvitysten mukaan jopa maailman kilpailukykyisimmäksi maaksi. Näihin kilpailukykyindekseihin on pakko suhtautua varauksellisesti, sillä pienten ja keskisuurten yritysten innovatiivisuus Suomessa on edelleen vähäistä. Myös ulkomaisten suorasijoitusten ja ulkomaalaisten tutkijoiden määrä on pieni. Näyttää ilmeiseltä, että Suomen huippuosaamisella on edelleen liian kapea kärki eikä maamme ole riittävän kiinnostava osaamisintensiivisten toimintojen sijaintipaikkana. Siksi on tärkeää ottaa huomioon myös ulkomaiset opiskelijat osaamisvoimavarana ja sitouttaa heidät Suomeen ja suomalaisille työmarkkinoille.

Suomeen pitäisi syntyä merkitykseltään globaaleja osaamiskeskittymiä, joissa pystytään sekä kehittämään uutta tietoa ja osaamista että soveltamaan sitä elinkeinotoiminnassa taloudellisen lisäarvon kasvattamiseksi. Tuotantoprosessien

yhä helpompi siirtäminen maasta ja maanosasta toiseen merkitsee sitä, että Suomen on vielä selkeämmin keskityttävä ja panostettava huippututkimukseen ja sen osaamisintensiiviseen soveltamiseen. Meidän on jatkuvasti löydettävä kansainväliseen vaihdantaan sellaista tarjottavaa, jonka lisäarvo on suuri ja jossa syrjäisen sijainnin aiheuttama logistiikkahaitta on pieni. Suomen pitäisi kehittyä nykyisestä (raaka)tiedon tuottajasta tiedon soveltajaksi ja hyötykäyttäjäksi.

Suomen menestymisstrategia edellyttää kansallisten voimavarojen tehokasta hyödyntämistä. Tässä työssä palvelusektori on keskeisessä asemassa. Palvelualan menestymisessä yrittäjyydellä, kansainvälistymisellä ja yleensäkin liiketoimintaosaamisella on keskeinen merkitys. Menestysstrategian kannalta erityisen tärkeitä ovat ne palvelualat, joiden avulla osaaminen saadaan tehokkaaseen käyttöön. Liike-elämän palvelut ovat avainala etsittäessä kilpailukykyä parantavia ratkaisuja. Teknologiaosaamista ja liiketoimintaosaamista pitää kehittää symbioosissa, jotta voitaisiin luoda menestyviä yrityksiä ja vahvistaa olemassa olevia ja luoda uusia työpaikkoja. Yritykset tarvitsevat teknologiaosaamisen lisäksi kansainvälisesti kokenutta liiketoimintaosaamista ja yhteyksiä alan tutkimuslaitoksiin. Teknologinen osaaminen ja kaupallinen tutkimus on saatava lähemmäs toisiaan. Tutkimuksen pitäisi tuottaa tietoa suoraan yritysten tarpeisiin, ja tiedon pitäisi siirtyä suoraan tutkimuslaitoksista tai korkeakouluista yrityksiin.

Koulutusjärjestelmämme kyky vastata kasvaviin vaatimuksiin ja muuttuviin tarpeisiin on menestyksemme kannalta avainasemassa. Koulutuksen tulee luoda hyvä pohja osaamiselle. Tulevaisuuden kehityksen ja työmarkkinoiden koulutustarpeiden nykyistä parempi arviointi edellyttää jatkuvaa, avointa ja monipuolista selvittämistä nykyistä tiiviimmässä yhteistyössä työmarkkinaosapuolten sekä työelämää lähellä olevia tutkimuslaitosten kanssa. Koulutuksen määrällistä suunnittelua ei tule tehdä erillään koulutuksen laadullisesta tarkastelusta. Laadun parantaminen edellyttää lisäpanostuksia korkea-asteen koulutukseen, varhaiskasvatukseen, perussivistävään koulutukseen ja ammatillisen koulutuksen korkeaan tasoon ja koko koulutusketjun tarkastelemista samanaikaisesti. Laadun arvioinnin menetelmiä tulee edelleen kehittää ja yleistää koulutussuunnittelun luontevaksi osaksi. Koulutusjärjestelmämme on oltava laadukas ja sisällöllisesti joustava, jotta opiskelijat pystyvät valmistumaan työmarkkinoille siten, että hankitulla koulutuksella on vastaavuutta työelämässä. Aikuiskoulutuksessa on varauduttava siihen, että muuntokoulutustarpeet uudelle ammattialalle kasvavat väistämättä.

Suomalaisen koulutuksen infrastruktuurin tulee olla kilpailukykyinen. OECD:n laatima PISA-tutkimus ja sen erinomaiset Suomen tulokset ovat osoittaneet, miten tärkeää on, että korkeatasoinen peruskoulutus kattaa koko ikäluokan, perustuu tasa-arvoon ja on rahoitettu julkisin varoin. Globalisoitumisessa Suomen tulee pystyä turvaamaan koulutukseen tarvittava julkinen rahoitus.

Työelämän muutosten vuoksi työmarkkinakelpoisina pysyvät vain työntekijät, jotka jatkuvasti parantavat tietojaan ja taitojaan. Työttömyyden syntyä ehkäistään parhaiten parantamalla jatkuvasti työntekijöiden työmarkkinakelpoisuutta. Siksi työn ohella tapahtuvaa joko omaehtoista tai työnantajan tarjoamaa koulutuksen määrää, laatua, sisältöä ja vaikuttavuutta pitää selvittää, kehittää ja seurata.

Kannustimia jatkuvaan oppimiseen, osaamisen kehittämiseen ja innovointiin on parannettava selvästi. Lisäksi työelämän ja koulutuksen välisiä yhteyksiä ja mekanismeja tulee selvittää aiempaa paremmin. Osapuoliksi pitää saada myös työelämää lähellä olevia tutkimuslaitoksia.

Yhteiskuntamme ei kehity, elleimme osaa palkita ponnistuksia. Osaamisen, vastuun kantamisen ja itsensä kehittämisen pitää näkyä palkassa ja verotuksessa. Kokonaisveroastetta onkin alennettava, verotuksen progressiivisuutta lievennettävä ja verotuksen rakenteet muutettava työntekoa ja työn teettämistä suosiviksi keventämällä ansiotuloverotusta. Työn tekemisen pitää olla kaikissa tilanteissa kannattavin vaihtoehto. Tämä edellyttää tuloloukkujen poistamista.

Työkyky on osaamisen rinnalla toinen työmarkkinakelpoisuuden keskeinen elementti. Eläkkeelle siirtymisen myöhentäminen on taloutemme kestävyuden kannalta välttämätöntä. Työhyvinvointia ja työssä jaksamista on edistettävä, jotta työntekijöiden työkyvystä saadaan pidettyä hyvää huolta.

Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan sopeuttaminen kansainvälistyvään toimintaympäristöön on kasvava haaste, sillä työvoiman liikkuvuus lisääntyy ja Euroopan unioni laajenee. Maat, joissa on universaali, asumisperusteinen sosiaaliturvajärjestelmä, joutuvat muita laajemmin kantamaan vastuuta liikkuvasta työvoimasta. Se lisää erityisesti eläketurvan ja sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia. Kannustava sosiaaliturva voi toimia myös Suomen kilpailuvalttina.

Suomessa pitää löytää keinoja, joilla voidaan paremmin sovittaa elinkeinoelämän muutostarve yhteen työsuhdeturvan kanssa globalisoituvassa maailmassa. Sekä yksittäisten yritysten että kokonaisten elinkeinohaarojen on pakko sopeutua ja kehittyä tässä prosessissa, muuten työpaikkoja häviää. Viime aikojen taapahtumat Suomessa ovat osoittaneet, että monikansallisesti toimivien yritysten henkilöstövähennyspäätöksiin eivät vaikuta pelkästään yksikön toiminnan kannattavuus ja kilpailukyky, vaan myös monet muut tekijät.

Julkisten palveluiden taso ja tuottavuus tulee määritellä. Ydinpalvelut pitää turvata kestäväällä rahoituspohjalla. Koulutus, sosiaali- ja terveydenhuolto, kansalaisten turvallisuus, sosiaaliturva ja yhteiskunnan infrastruktuuri ovat kansallisia kilpailu- ja menestystekijöitä. Siksi julkisen sektorin rahoituksen tulee olla vakaata ja ennustettavaa ja julkisten palveluiden laatuunsa nähden kustannustehokkaita. Kuntien ja kuntayhtymien keinoja palveluiden tehostamiseksi tulee edelleen kehittää. Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa tulee kokonaisvaltaista seutukuntayhteistyötä ja kuntaliitoksia edelleen edistää.